

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/sluzba/infrastruktura-graniczn/od-1991/oznakowanie-granic/teksty/44096.Teksty.html>
2024-07-16, 17:28

Koniec lat 80. i początek 90. XX wieku to okres zmian na politycznej mapie Europy Środkowej. W Polsce dokonuje się transformacja ustrojowa. Państwo polskie uległo przekształceniu w demokratyczną Rzeczpospolitą Polską. Zmianie uległ też herb RP – przywrócono orła w koronie, wzorowanym na herbie z okresu międzywojennego. Spowodowało to potrzebę wymiany tablic na słupach granicznych. Proces ten trwał kilka lat.

Również w państwach sąsiednich zaszły zmiany ustrojowe. W wyniku tego, zamiast z trzema – z Niemiecką Republiką Demokratyczną, z Czechosłowacją i ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich, Polska graniczyła z siedmioma państwami – Republiką Federalną Niemiec, Republiką Czeską, Słowacją, Ukrainą, Białorusią, Litwą, oraz z Rosją (Obwód Kaliningradzki).

W zasadzie sposób oznaczenia poszczególnych granic nie uległ zmianie (oprócz granicy z Litwą po 2000 roku), zmienił się wygląd, tj. sposób malowania, słupów granicznych nowopowstałych państw.

Granica zachodnia

Likwidacja Niemieckiej Republiki Demokratycznej 3 października 1990 roku i przystąpienie wschodnich landów do Republiki Federalnej Niemiec utworzyły jednolity organizm państwowy – RFN. Po zjednoczeniu Niemiec umowy zawarte z NRD zostały potwierdzone polsko-niemieckimi traktatami – granicznym z listopada 1990 roku i o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z czerwca 1991 roku. Z niemieckich słupów granicznych usunięto tablice z herbem NRD. Z końcem 1996 roku, w celu poprawy estetyki, na słupach niemieckich zakładane zostają plastikowe nakładki w barwach narodowych. Podobne, biało-czerwone nakładki, montowane są na polskich betonowych słupach granicznych od grudnia 2005 roku.

- Oznaczenie przebiegu granicy polsko-niemieckiej w terenie przedstawia się następująco:
 - na lądowych odcinkach granicy – dwoma żelbetonowymi słupami granicznymi, o wysokości 1,8 m, o bokach 22x22 cm, ustawionymi z reguły w odległości 2,5 m od linii granicy po obu jej stronach i ustawionym między nimi, na samej granicy czterościennym słupkiem, tzw. słupkiem poligonowym;
 - w miejscu przejścia linii granicy z odcinka wodnego na lądowy – trzema

żelbetonowymi słupami granicznymi i betonowym monolitem, przy czym dwa słupy i monolit, wysokości 1,25 m, między nimi zostają ustawione na jednym brzegu rzeki, a trzeci słup „kierunkowy” na przeciwnym brzegu, na przedłużeniu linii granicy. W miejscu przejścia linii granicy z odcinka lądowego na wody Zatoki Pomorskiej - dwoma żelbetonowymi słupami granicznymi i betonowym monolitem, znakiem kierunkowym jest para staw nabieżnikowych;

Na Zalewie Szczecińskim i na Jeziorze Nowowarpieńskim linię graniczną oznaczono przy pomocy 43. pomocniczych znaków granicznych.

- Akty prawne (wybór):
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy, podpisany w Warszawie dnia 14 listopada 1990r., Dz.U. Nr 14, poz. 54, z roku 1992;
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, podpisany w Bonn dnia 17 czerwca 1991r., Dz.U. Nr 14, poz. 56, z roku 1992;
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o oznakowaniu i utrzymaniu wspólnej granicy na odcinkach lądowych i wodach granicznych oraz powołaniu Stałej Polsko-Niemieckiej Komisji Granicznej, podpisana w Warszawie dnia 16 września 2004r., Dz.U. Nr 90, poz. 589, z roku 2010.

Opracował: **Bogusław Tomaszewski** na podstawie materiałów własnych oraz zgromadzonych w Archiwum Straży Granicznej. (XI 2011 r.). Akty prawne dostępne są na stronie: isap.sejm.gov.pl

Granica wschodnia

Ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich Polska graniczyła do 1991 roku. W roku tym ZSRR uległo rozwiązaniu na 15 suwerennych państw. Od tego czasu na wschodzie zamiast z jednym, Polska graniczy z czterema państwami: z Ukrainą, Białorusią, Litwą i z Rosją – Obwód Kaliningradzki.

Sposób oznaczenia przebiegu granicy z poszczególnymi państwami nie zmienił się. Zmieniła się kolorystyka znaków granicznych. Słupy graniczne Ukrainy pomalowano w poziome pasy niebiesko-żółte, Białorusi – w pionowe, biało-czerwono-białe pasy, a po 1995 roku w pionowe pasy – zielony i czerwony, słupy Litwy są białe z ukośną przepaską w kolorach narodowych – żółtym, zielonym i czerwonym, słupy Federacji Rosyjskiej malowane są tak jak w okresie ZSRR. Zachowano również na granicy wschodniej numerację znaków granicznych, tj. od 1 do 2439.

Dokumenty dotyczące polsko-ukraińskiej granicy państwowej sporządzono w Kijowie 12 stycznia 1993 roku. Granica ta rozpoczyna się od znaku granicznego „Krzemieniec” i kończy się na rzece Bug w miejscu ujścia do niej kanału Mościckiego (700 m na północ od znaku granicznego numer 1122). Długość granicy polsko-ukraińskiej wynosi nieco ponad 535 km.

Granica polsko-białoruska rozpoczyna się w rejonie znaku granicznego 1123 (ujście kanału Mościckiego do rzeki Bug) i kończy się przy znaku granicznym 1789, który stoi na brzegu rzeczki o nazwie Marycha, na styku z granicą Litwy. Długość tej granicy to 418 km.

Umowę o wspólnej granicy między Polską a Litwą sporządzono w Wilnie 5 marca 1995 roku. Granica ta rozpoczyna się na rzece o nazwie Marycha (znak graniczny 1789), a kończy na styku z granicą Federacji Rosyjskiej (znak graniczny 1987). Długość granicy polsko-litewskiej wynosi 104 km.

W maju 2000 roku odbyło się pierwsze posiedzenie Polsko-Litewskiej Komisji Granicznej. W wyniku kontroli przebiegu i oznakowania granicy Komisja postanowiła zmienić oznakowanie granicy i zwiększyć liczbę znaków granicznych na odcinkach granicy lądowej oraz oznakować pławami granicę państwową na jeziorach Gaładuś, Dunajewo, Łapuchis i Bołonie.

- Komisja Graniczna przyjęła, że przebieg granicy państwowej w terenie oznakowany będzie w następujący sposób:
- na odcinkach lądowych – wspólnym słupem granicznym wstawionym na linii granicy państwowej. Ogółem postawiono 187 słupów wspólnych;

- w miejscach przejścia linii granicy z odcinka lądowego na odcinek wodny lub odwrotnie z reguły – wspólnym słupem ustawionym na linii granicy na jednym brzegu rzeki lub jeziora oraz słupem kierunkowym (polskim lub litewskim w zależności od tego, na którym brzegu stoi) ustawionym na przeciwległym brzegu, na przedłużeniu granicy państwowej (postawiono 4 polskie i 3 litewskie słupy kierunkowe);
- na wodnych ciekach granicy państwowej – dwoma słupami (słupem polskim na terytorium Polski i litewskim na terytorium Litwy) stojącymi naprzeciw siebie na obu brzegach rzeki lub jeziora albo na jednym brzegu i na wyspie (postawiono 30 polskich i 30 litewskich słupów granicznych);

Łącznie postawiono 254 słupy graniczne.

Ponadto przebieg granicy państwowej na jeziorach Gaładuś, Dunajewo, Łapuchis i Bołonie oznaczono za pomocą pław (20 szt.), ustawionych bezpośrednio na linii granicy.

Niezmiennosc położenia wspólnych słupów granicznych i słupów kierunkowych zapewniają podziemne stabilizacje – płytki ceramiczne o wymiarach 10x10x1 cm z krzyżykiem po środku.

Zmieniono też numerację słupów, która rozpoczyna się od 001, a kończy na 217.

Znaki graniczne znajdujące się na styku granic Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Litewskiej i Republiki Białorusi (znak graniczny numer 1789) oraz Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Litewskiej i Federacji Rosyjskiej (znak graniczny numer 1987) zachowały swoje dotychczasowe oznaczenie do czasu podpisania odpowiednich porozumień dotyczących oznaczenia wymienionych styków granic państwowych.

27 października 2005 roku w Wilnie sporządzono porozumienie w sprawie określenia miejsca położenia punktu styku granic państwowych Polski, Litwy i Federacji Rosyjskiej. Wypełnieniem tego porozumienia było postawienie w lipcu 2010 roku, wykonanego z czerwonego granitu szwedzkiego, znaku granicznego „Wisztyniec”.

16 września 2009 roku podpisano w Wilnie porozumienie między rządami Polski, Litwy i Białorusi w sprawie punktu styku granic państwowych tych państw. Styk tych granic oznaczony ma być za pomocą znaku granicznego „Marycha”, składającego się z trzech słupów granicznych umieszczonych po jednym na terytorium każdego z tych państw.

Granica polsko-rosyjska, długości 210 km, rozpoczyna od znaku granicznego „Wisztyniec”, kończy na brzegu Zatoki Gdańskiej, na Mierzei Wiślanej, monolit nr 2439

- Akty prawne (wybór):
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o stosunkach prawnych na polsko-ukraińskiej granicy państwowej oraz współpracy i wzajemnej pomocy w

sprawach granicznych, sporządzona w Kijowie dnia 12 stycznia 1993r., Dz.U. Nr 63, poz. 267, z roku 1994;

- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o wspólnej granicy państwowej, stosunkach prawnych na niej obowiązujących oraz o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach granicznych, sporządzona w Wilnie dnia 5 marca 1996r., Dz.U. Nr 22, poz. 199, z roku 1999;
- Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Federacji Rosyjskiej i Rządem Republiki Litewskiej w sprawie określenia punktu styku granic państwowych, podpisane w Wilnie dnia 27 października 2005r., M.P. Nr 80, poz. 851, z roku 2007;
- Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Republiki Białorusi i Rządem Republiki Litewskiej w sprawie punktu styku granic państwowych Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Białorusi i Republiki Litewskiej, podpisane w Wilnie dnia 16 września 2009r., M.P. Nr 13, poz. 139, z roku 2011;

Opracował: **Bogusław Tomaszewski** na podstawie materiałów własnych, artykułu mjr. Franciszka Kowalczyka „Stara granica – nowe oznakowanie” oraz zgromadzonych w Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie (II 2011 r.). Akty prawne dostępne są na stronie: sap.sejm.gov.pl

Granica południowa

W styczniu 1993 roku Czechosłowacja, będąca państwem federacyjnym, rozpadła się na dwa oddzielne państwa – Republikę Czeską i Słowację.

Sposób oznaczenia przebiegu linii granicznej między Polską a tymi państwami nie zmienił się. Zmianie uległy tylko oznaczenia literowe. Zamiast liter ČS na znakach granicznych stojących na słowackim odcinku granicy widnieje litera S, a czeskim C.

Granica polsko-słowacka (długości 541 km), rozpoczyna swój bieg na górze Krzemieniec

(znak graniczny „Krzemieniec”), a kończy na styku z granicą Republiki Czeskiej koło Jaworzynki (znak graniczny „Beskid”). Podzielona jest na odcinki ponumerowane do I do III.

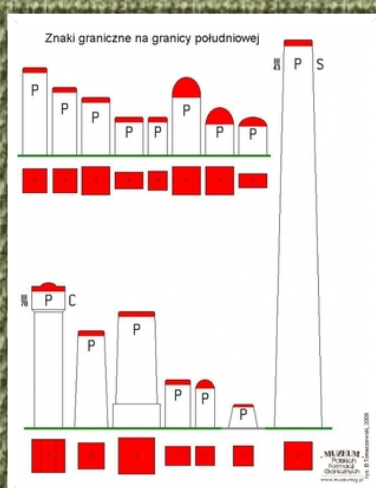
Umowę o wspólnej granicy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacji sporządzono w Warszawie 6 lipca 1995 roku.

Granica polsko-czeska (długości 796 km) rozpoczyna się od znaku „Beskid” i kończy na styku z granicą z Niemcami w granicznym cieku wodnym Nysy Łużyckiej. Podzielona została na ponumerowane odcinki od I do IV.

Umowę o wspólnej granicy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską sporządzono w Pradze 17 stycznia 1995

We wrześniu 2000 roku dokonano wymiany starego, betonowego, monolitu stanowiącego znak graniczny „Krzemieniec” na nowy, granitowy, o wysokości trzech metrów.

- Akty prawne (wybór):
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską o wspólnej granicy państwowej sporządzona w Pradze dnia 17 stycznia 1995r., Dz.U. Nr 46, poz. 205, z roku 1996;
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o wspólnej granicy państwowej, sporządzona w Warszawie dnia 6 lipca 1995r., Dz.U. Nr 55, poz. 248, z roku 1996;
- Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Słowacką o zmianach przebiegu granicy państwowej i zatwierdzeniu dokumentacji granicznej, sporządzona w Starej Lutowni dnia 29 lipca 2002r., Dz.U. Nr 203, poz. 1686, z roku 2005.

Opracował: **Bogusław Tomaszewski** na podstawie materiałów własnych oraz zgromadzonych w Archiwum Straży Granicznej. (XI 2011 r.). Akty prawne dostępne są na stronie: isap.sejm.gov.pl